

Ідріс Кадиркулов,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Киргизької Республіки в Україні

КИРГИЗЬКО-УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНІ ВІДНОСИНИ

Спільна історична траєкторія, сформована в межах радянської епохи, стала тим ґрунтом, на якому виростили сучасні культурні зв'язки між Киргизькою Республікою та Україною. Після здобуття незалежності обидві країни, прагнучи утвердити власну ідентичність, водночас шукали способи зберегти та розвинути взаємодію. Головним документом, що формалізував ці наміри, стала Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Киргизької Республіки про співпрацю в галузі культури та гуманітарній сфері від 23 лютого 1993 року, існування якої підкреслює стратегічну важливість культурного діалогу.

Центральну роль у розвитку киргизько-українських культурно-гуманітарних відносин відіграє Посольство Киргизької Республіки в Україні. Засноване в межах дипломатичних зносин, установлених 19 вересня 1992 року, воно координує двосторонні ініціативи. Посольство Киргизької Республіки — це не лише дипломатична установа, а й справжній провідник культури, який організовує та співорганізовує заходи, спрямовані на висвітлення киргизької культурної спадщини в Україні. Конференції, заходи, виставки та літературні зустрічі популяризують традиційну киргизьку культуру, адаптовану до українського контексту.

Регулярно організовуючи знакові події, дипломатична місія з однаковою зацікавленістю та повагою розкриває багатство киргизької культури та підтримує ініціативи, що стосуються української тематики.

Зокрема, до 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка, 2024 року Посольство організувало читання «Заповіту» Великого Кобзаря серед представників дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні, їхніми рідними мовами. Того дня його твори пролунали з уст дипломатів 13 мовами.

27 лютого 2025 року, з нагоди Міжнародного дня рідної мови та 180-річчя написання вірша Т. Шевченка «Заповіт», зусиллями Посольства та депутата Верховної Ради України Владлена Неклюдова були організовані повторні поетичні читання згаданого твору, де він прозвучав уже 32 мовами у виконанні представників дипломатичного корпусу. Кульмінацією заходу стало встановлення національного рекорду України за наймасовіше декламування «Заповіту» Т. Шевченка різними мовами світу від глав дипломатичних місій.

Воістину унікальною подією в культурній сфері України та міжнародній філателії стало виготовлення державної поштової марки до 210-річчя від дня народження Великого Кобзаря. У березні 2024 року було представлено марковий аркуш «Т. Шевченко єднає народи» художників Сергія та Олександра Харуків, який випустило Посольство Киргизької Республіки за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України на базі АТ «Укрпошта». Ця продукція є першою в історії незалежної України державною поштовою маркою, присвяченою Кобзарю, що має міжнародний статус. Аркуш містить шість марок із репродукціями картин Т. Шевченка «Автопортрет», «Киргизія», «Киргизка», «Днювання експедиційного транспорту в степу».

Окрім цього, 2024 року завдяки АТ «Укрпошта» Посольство також випустило марку до 80-річчя Міністерства закордонних справ Киргизької Республіки, де за основу взято зображення снігового барса, який став державним символом Киргизької Республіки на підставі Указу Президента Садира Жапарова 2023 року.

Безсумнівно, одним із найміцніших мостів між народами є література. Переклади творів великого киргизького письменника, гуманіста і дипломата Чингіза Айтматова українською мовою відкривають українським читачам основу киргизької культури, поєднуючи в собі реалізм і міфологію, а також досліджують вічні теми добра і зла, любові і ненависті. Твори Ч. Айтматова перекладено більш ніж 180 мовами світу, а його постать для Киргизької Республіки співмірна з роллю Т. Шевченка в Україні.

2023 року до 95-річчя киргизького письменника в Україні було оголошено всеукраїнський конкурс дитячих малюнків за творами Ч. Айтматова, в якому, попри воєнну ситуацію в Україні, взяли участь понад 1,5 тис. дітей з усіх регіонів країни. Підсумки конкурсу підбили 22 листопада 2024 року в Національній бібліотеці для дітей у місті Києві. 114 фіналістів було нагороджено цінними подарунками та призами, а також видано альманах із малюнками фіналістів. Цю книгу передають не лише до бібліотек України та Киргизької Республіки, а й до країн ЄС. Також у межах заходу медаллю Міжнародної організації тюркської культури (ТюрКСОЙ) було нагороджено професора Миколу Васьківа, а медалями фонду Ч. Айтматова — кількох наукових і громадських діячів за внесок у розвиток літератури тюркомовних народів і переклади багатьох авторів, зокрема Ч. Айтматова.

Схожий конкурс — «Киргизстан — безмежно унікальний» — відбувся 2021 року до 30-річчя незалежності Киргизької Республіки, залучивши понад 2 тис. дитячих праць.

За сприяння Посольства перекладено та видано збірки творів Ч. Айтматова, а також «Сказання про Манаса, Семетея і Сейтека» та «Ер-Тоштюк (киргизький народний епос)». До речі, епос «Манас», який вважають золотою скарбницею народної думки, включено до Списку шедеврів усної та нематеріальної культурної спадщини людства, а також до Книги рекордів Гіннесса як найбільший епос у світі.

23 травня 2024 року в Києві за активного сприяння ДП «ГДІП» відбулася науково-практична конференція «Манас — нематеріальна культурна спадщина людства», де значення цього епосу для світової культури обговорили українські та киргизькі вчені в галузі тюркології, а також т.в.о. Міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандеев. Кульмінацією стала презентація новоперекладеної та виданої в Україні книги «Ер-Тоштюк (киргизький народний епос)» українською мовою, примірники якої поповнили бібліотеки України.

Окрім киргизьких культурних ініціатив в Україні, не меншій уваги варті центри української культури в Киргизькій Республіці. У цьому контексті вирізняється діяльність Українського товариства Киргизької Республіки «Берегиня» (УТКР «Берегиня»), заснованого 13 червня 1993 року в місті Бішкеку. Під керівництвом Володимира Нарозі, який очолює товариство з моменту його створення, УТКР «Берегиня» відіграє провідну роль у збереженні української культурної спадщини та зміцненні дружніх відносин між Киргизстаном і Україною. Голова УТКР В. Нарозя зробив неоціненний внесок у розвиток киргизько-української культурно-гуманітарної співпраці:

переклав із киргизької на українську такі праці, як епоси «Манас», «Ер-Тоштюк», пізні твори Ч. Айтматова тощо. Не менш значущим є його внесок у популяризацію української літератури в Киргизстані: твори українських авторів у перекладі В. Нарозі регулярно поширюються на киргизькій землі, знаходячи відгук серед читачів.

1999 року при УТКР «Берегиня» створено перший у Киргизстані кабінет україністики, який став центром вивчення української мови, історії та культури. Він співпрацює з місцевими установами, організовуючи заходи до Днів України.

«Берегиня» — це не лише про освіту. Творчі колективи товариства — ансамблі «Барвінок», «Зачарівня пісня», «Червона калина», «Калина» та «Голоси України» — несуть український дух у найвіддаленіші куточки Киргизстану.

Особливе місце в діяльності УТКР «Берегиня» посідає вшанування пам'яті Т. Шевченка, якого в Киргизькій Республіці шанують як «акина Тараза». Товариство видало книгу «Тарас Шевченко у Киргизстані», котра містить наукові, публіцистичні та художні матеріали киргизьких дослідників і письменників про українського поета, що сприяло популяризації Великого Кобзаря в Киргизстані.

Цікаво, що з 12 січня 1998 року на Національному радіоканалі Киргизстану українською мовою виходить радіопередача «Берегиня», яка також доступна онлайн.

УТКР «Берегиня» є членом Асамблеї народу Киргизстану, Української Всесвітньої Координаційної Ради та Світового Конгресу Українців, а також засновником Товариства дружби «Киргизстан — Україна».

Киргизько-українські культурно-гуманітарні відносини, як міцний міст, спираються на зусилля посольств, політичних лідерів і громадських діячів двох країн. Завдяки їхній невтомній праці діалог між країнами зберігається на високому рівні, а взаємна повага та інтерес до культур одна одної лише зміцнюються.

У Киргизькій Республіці Україну щиро поважають. Символом цього стали центральні вулиці киргизької столиці — Бішкека, що мають назви «Тараса Шевченка» та «Київська». Вони нагадують: навіть за тисячі кілометрів одна від одної Киргизька Республіка та Україна йдуть пліч-о-пліч, об'єднані спільними культурними цінностями.

Киргизько-українські культурно-гуманітарні відносини демонструють унікальне поєднання історичної спадщини та сучасних прагнень. Попри географічну віддаленість, ці дві нації знаходять спільні точки дотику в культурно-гуманітарній сфері. Після розпаду Радянського Союзу, коли багато зв'язків між республіками було втрачено, Киргизька Республіка та Україна зуміли зберегти та розвинути культурний діалог. Цей процес втілюється в організації спільних заходів і обміні духовними цінностями, які сприяють збереженню національної ідентичності обох народів і водночас збагачують їх через взаємодію.

